

MINTAQAVIY RIVOJLANISHNING IJTIMOIIY-IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH

Rasuljonov Abu Bakr Abdumalik o'g'li

Abu Rayhon Beruniy nomidagi

Urganch davlat universiteti

mustaqil tadqiqotchisi

E-mail: rasuljanovabubakir6@gmail.com

Tel: +998 97 252 63 36

Annotatsiya

Mazkur maqolada mintaqaviy rivojlanishning ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini oshirishning nazariy va metodologik asoslari ilmiy jihatdan tahlil qilindi. Tadqiqotda o'sish qutblari, eksport bazasi, endogen o'sish, yangi iqtisodiy geografiya, klaster va hududiy raqobatbardoshlik yondashuvlari qiyosiy umumlashtirildi. Resurs, transformatsion va natijaviy bo'g'inlardan iborat konseptual model ishlab chiqildi. Samaradorlikni baholashda ma'lumotlar qobig'ini tahlil qilish, iyerarxiyalarni tahlil qilish va kompozit indekslar metodologiyasidan foydalanish asoslandi. Olingan natijalar hududiy resurslardan samarali foydalanish, institutsional muvofiqlikni kuchaytirish, ijtimoiy farovonlikni oshirish va boshqaruv qarorlarini dalillarga asoslash imkoniyatlarini ko'rsatdi. Taklif etilgan model hududiy rivojlanish samaradorligini izchil monitoring qilish, hududlararo tafovutlarni aniqlash va ustuvor rivojlanish yo'nalishlarini belgilash uchun ilmiy asos yaratdi.

Kalit so'zlar: mintaqaviy rivojlanish, ijtimoiy-iqtisodiy samaradorlik, hududiy siyosat, resurs salohiyati, inson kapitali, klaster, kompozit indeks, monitoring.

Аннотация

В статье были научно проанализированы теоретические и методологические основы повышения социально-экономической эффективности регионального развития. В исследовании были сопоставлены теории полюсов роста, экспортной базы, эндогенного роста, новой экономической географии, кластерного развития и территориальной конкурентоспособности. Была разработана концептуальная модель, объединяющая ресурсный, трансформационный и результативный блоки. Для оценки эффективности были обоснованы возможности применения анализа оболочки данных, метода анализа иерархий и методологии композитных индексов. Полученные результаты показали возможности рационального использования региональных ресурсов, укрепления институциональной согласованности, повышения общественного благосостояния и обоснованности управленческих решений. Предложенная модель создала научную основу для последовательного мониторинга эффективности регионального развития, выявления межрегиональных различий и определения приоритетных направлений устойчивого социально-экономического развития территорий.

Ключевые слова: региональное развитие, социально-экономическая эффективность, региональная политика, ресурсный потенциал, человеческий капитал, кластер, композитный индекс, мониторинг.

Abstract

This article scientifically analyzed the theoretical and methodological foundations for improving the socio-economic efficiency of regional development. The study comparatively examined growth pole theory, export base theory, endogenous growth, new economic geography, cluster development, and territorial competitiveness. A conceptual model integrating resource, transformational, and outcome components was developed. The applicability of data envelopment analysis, the analytic hierarchy process, and composite index methodology was substantiated. The findings demonstrated opportunities to use regional resources more effectively, strengthen institutional coherence, improve social welfare, and support evidence-based managerial decisions. The proposed model provided a scientific foundation for monitoring regional development efficiency, identifying interregional differences, assessing local potential, and determining priority directions for sustainable socio-economic development.

Keywords: regional development, socio-economic efficiency, regional policy, resource potential, human capital, cluster, composite index, monitoring.

KIRISH

Iqtisodiy faoliyatning hududlar bo'yicha bir tekis taqsimlanmasligi iqtisodiyot nazariyasining eng barqaror kuzatuvlaridan biri sifatida e'tirof etiladi. Ushbu holat mintaqaviy rivojlanishni mustaqil tadqiqot obyektiga aylantirdi va uning samaradorligini o'lchash muammosini nazariy muhokamalarning markaziga olib chiqdi. F. Perru asoslagan o'sish qutblari konsepsiyasi taraqqiyot barcha nuqtalarda bir vaqtda emas, balki yetakchi tarmoqlar to'plangan alohida markazlarda yuzaga kelishini va u yerdan atrofdagi hududlarga tarqalishini nazariy jihatdan izohlab berdi [1]. Ushbu qarash hududiy taraqqiyotni oddiy hajmiy o'sish sifatida emas, balki iqtisodiy makonning tuzilmaviy yangilanishi sifatida talqin qilish imkonini yaratdi.

D. Nort ishlab chiqqan eksport bazasi modeli mintaqaning tashqi talabga yo'naltirilgan tarmoqlari uning ichki xizmat sohasini, bandlik tuzilmasini va daromad darajasini shakllantirishini ko'rsatdi [2]. Modelning nazariy qiymati hududiy o'sishning ichki va tashqi manbalarini ajratish, hamda ular o'rtasidagi multiplikativ bog'liqlikni aniqlashda namoyon bo'ldi. Neoklassik o'sish nazariyasi esa R. Solou modeli orqali kapitalning chegaraviy qaytimi pasayishi natijasida hududlar o'rtasida daromad darajalarining yaqinlashuvi kutilishini asoslab berdi [3]. Nazariy taxmin hududiy siyosatning uzoq muddatli maqsadlarini belgilashda muhim mezon vazifasini bajardi.

Empirik kuzatuvlar yaqinlashuv jarayonining chiziqli tabiatga ega emasligini ko'rsatdi. J. Uilyamson milliy taraqqiyotning dastlabki bosqichlarida hududiy tafovutlarning kengayishi, keyingi bosqichlarda esa ularning izchil torayishi qonuniyatini teskari U shaklidagi bog'liqlik orqali ifodalab berdi [4]. Ushbu qonuniyat mintaqaviy siyosatning bosqichma-bosqich xarakterini nazariy jihatdan oqladi va rivojlanish samaradorligini statik emas, dinamik toifada o'rganish zaruratini keltirib chiqardi.

Samaradorlik toifasi mintaqaviy tahlilda sarflangan resurslar bilan erishilgan natija o'rtasidagi nisbat sifatida talqin qilinadi. Iqtisodiy samaradorlik mahsulot va qo'shilgan qiymat o'sishi orqali o'lchansa, ijtimoiy samaradorlik aholi daromadi, bandlik barqarorligi, ta'lim va sog'liqni saqlash xizmatlaridan foydalanish imkoniyatlari orqali namoyon bo'ladi. Ikki o'lchovning birlashtirilishi ijtimoiy-iqtisodiy samaradorlik tushunchasini shakllantiradi hamda hududiy taraqqiyotni inson manfaatlariga yo'naltirilgan jarayon sifatida baholash imkonini beradi.

Maqolaning maqsadi mintaqaviy rivojlanishning ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini oshirishning nazariy asoslarini umumlashtirish va samaradorlikni yaxlit o'lchashning konseptual modelini ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot vazifalari nazariy oqimlarni qiyosiy umumlashtirish, samaradorlik tuzilmasining tarkibiy bloklarini aniqlash, o'lchash uslubiylatining nazariy tamoyillarini asoslash va olingan natijalar asosida hududiy siyosat uchun tavsiyalar shakllantirishni qamrab oldi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Endogen o'sish nazariyasi hududiy taraqqiyot manbalarini tizimning o'z ichida izlash imkonini berdi. R. Lukas inson kapitalining tashqi effektlari uzoq muddatli o'sishni qo'llab-quvvatlovchi hal qiluvchi omil ekanini ko'rsatdi hamda malakali ishchi kuchi to'plangan hududlarda unumdorlikning yuqori bo'lishini nazariy jihatdan izohladi [5]. P. Romer texnologik bilimning raqobatsiz tabiati va to'planish qobiliyati unumdorlikning uzluksiz o'sishini ta'minlashini asoslab berdi [6]. Ikki yondashuv birgalikda mintaqaviy samaradorlikning manbasini moddiy resurslardan bilim va malaka sohasiga ko'chirdi.

Yangi iqtisodiy geografiya doirasida P. Krugman ortib boruvchi qaytim va transport xarajatlari o'rtasidagi muvozanat iqtisodiy faoliyatning fazoviy to'planishini belgilashini modellashtirdi [7]. Model markaz va chekka hududlar o'rtasidagi tuzilmaviy farqni bozor hajmi hamda bog'lanish xarajatlari orqali izohladi. R. Barro va X. Sala-i-Martin keng ko'lamli hududiy ma'lumotlar asosida shartli yaqinlashuvning sekin, ammo barqaror sur'atini aniqladilar va yaqinlashuv tezligi hududlarning institutsional hamda tuzilmaviy xususiyatlariga bog'liqligini ko'rsatdilar [8].

Raqobatbardoshlik yo'nalishida M. Porter klaster konsepsiyasi orqali hududiy ustunlikning mikroiqtisodiy asoslarini ochib berdi: geografik jihatdan yaqin joylashgan o'zaro bog'liq korxonalar va institutlar unumdorlikni, innovatsion faollikni hamda yangi biznes yaratish sur'atini kuchaytiradi [9]. R. Kamanyi hududiy raqobatbardoshlikni firmalar raqobatidan farqlab, uni tashqi effektlar, ijtimoiy kapital va kollektiv o'rganish salohiyati bilan bog'ladi hamda hudud raqobatbardoshligini kollektiv resurslar sifati orqali o'lchash zarurligini asosladi [10].

Innovatsion jarayonlarning fazoviy tabiatini o'rganishda R. Boschma yaqinlikning kognitiv, tashkiliy, ijtimoiy, institutsional va geografik turlarini ajratib, ularning innovatsion hamkorlikka ta'sirini tizimlashtirdi [11]. F. Barka, F. Makkann va A. Rodrigues-Poze joyga asoslangan siyosat modelining institutsional ustunliklarini asoslab, hududiy aralashuvlar mahalliy bilim va afzalliklarni hisobga olganda yuqori natija berishini ko'rsatdilar [12].

Zamonaviy adabiyotda hududiy tizimlarning tashqi zarbalarga moslashuv qobiliyati alohida yo'nalishga aylandi. R. Martin va P. Sanli hududiy iqtisodiy bardoshlilik tushunchasini muqobil talqinlar bilan qiyoslab, uni tizimning o'zgaruvchan sharoitda tuzilmasini qayta shakllantirish qobiliyati sifatida izohladilar [13]. A. Rodrigues-Poze taraqqiyot markazlaridan uzoqda joylashgan hududlarni rivojlantirish siyosatining ijtimoiy ahamiyatini asoslab, hududiy imkoniyatlarni kengaytirish milliy birdamlikni mustahkamlashini ko'rsatdi [14].

Adabiyotlar sharhi nazariy oqimlarning bir-birini to'ldirish xususiyatini ochib beradi: qutbli o'sish va eksport bazasi modellari samaradorlikning manba tomonini, endogen o'sish nazariyasi uning transformatsion bo'g'inini, yangi iqtisodiy geografiya fazoviy shartlarini, institutsional yondashuv esa boshqaruv sifatini yoritadi. Ayni paytda nazariy manbalarda uch bo'g'inni yagona o'lchov tizimida birlashtiruvchi umumlashgan model yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Ushbu bilim bo'shlig'i maqolaning nazariy vazifasini belgilab berdi.

METODOLOGIYA

Tadqiqot nazariy tahlil usullariga tayandi. Qiyosiy-nazariy tahlil orqali mintaqaviy rivojlanish nazariyalarining metodologik asoslari solishtirildi; tizimli yondashuv samaradorlikni o'zaro bog'liq bloklardan iborat butunlik sifatida tavsiflash imkonini berdi; abstraksiyadan konkretga ko'tarilish usuli umumiy nazariy qoidalaridan o'lchov mezonlariga o'tish mantig'ini ta'minladi. Ilmiy umumlashtirish va mantiqiy modellashtirish konseptual sxemani shakllantirishda qo'llanildi.

Samaradorlikni o'lchashning nazariy asosi M. Farrell tomonidan ishlab chiqilgan texnik va allokativ samaradorlikni ajratish g'oyasiga borib taqaladi: ishlab chiqarish birligining natijasi eng yaxshi amaliyot chegarasi bilan qiyoslanadi [15]. A. Charnes, U. Kuper va E. Rods ushbu g'oyani chiziqli dasturlash apparati orqali ko'p kirish va ko'p chiqishli obyektlarga kengaytirib, ma'lumotlar qobig'ini tahlil qilish usulini asosladilar [16]. Usulning nazariy afzalligi ishlab chiqarish funksiyasining aniq shaklini oldindan belgilashni talab qilmasligida namoyon bo'ladi va hududiy tizimlarning tuzilmaviy xilma-xilligini hisobga olish imkonini beradi.

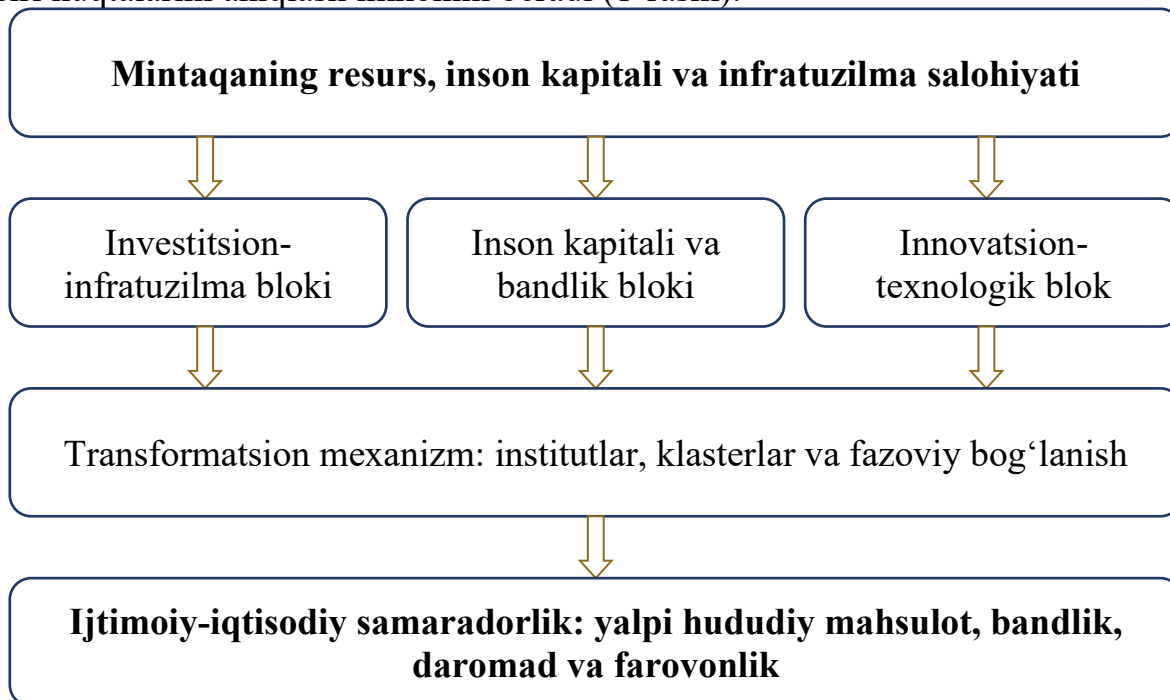
Ko'rsatkichlarning nisbiy ahamiyatini aniqlashda T. Saati taklif etgan iyerarxiyalarni tahlil qilish usuli nazariy jihatdan qulay hisoblanadi: juftlik solishtirmalari matritsasi va izchillik indeksi ekspert baholarining ishonchligini nazorat qilish imkonini beradi [17]. Yakuniy integral ko'rsatkichni shakllantirish tartibi kompozit indekslar metodologiyasiga muvofiq nazariy modelni aniqlash, ko'rsatkichlarni tanlash, ma'lumotlarni normallashtirish, og'irliklarni belgilash, agregatlash hamda natijaning barqarorligini tekshirish bosqichlarini qamrab oladi [18].

Nazariy model uch bo'g'inli mantiqqa asoslandi. Birinchi bo'g'in hududning resurs salohiyatini tavsiflaydi; ikkinchi bo'g'in resurslarni natijaga aylantiruvchi institutsional, tarmoq va fazoviy mexanizmlarni qamrab oladi; uchinchi bo'g'in erishilgan iqtisodiy va ijtimoiy natijalarni aks ettiradi. Bo'g'inlar o'rtasidagi nisbat samaradorlikning haqiqiy darajasini belgilaydi: bir xil resurs salohiyatiga ega hududlarda natijalarning farqlanishi transformatsion bo'g'in sifati bilan izohlanadi. Normallashtirishda minimal-maksimal usuli, agregatlashda esa o'rtacha geometrik

yig'indi nazariy jihatdan maqbul deb qabul qilindi, chunki ular bloklar o'rtasidagi to'liq o'rnini bosish imkoniyatini cheklaydi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Nazariy umumlashtirish natijasida mintaqaviy rivojlanishning ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini shakllantirish mexanizmining konseptual modeli ishlab chiqildi. Model resurs salohiyatidan yakuniy ijtimoiy-iqtisodiy natijaga qadar bo'lgan yo'lni izchil bosqichlar ketma-ketligi sifatida ifodalaydi va har bir bosqichda boshqaruv ta'siri nuqtalarini aniqlash imkonini beradi (1-rasm).

1-rasm. Mintaqaviy rivojlanishning ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini shakllantirish mexanizmining konseptual modeli¹

Modelning birinchi darajasi hududning boshlang'ich imkoniyatlarini birlashtiradi. Ikkinchi daraja resurslarni harakatga keltiruvchi uch blokni ajratadi: investitsion-infratuzilma bloki kapital jamg'arilishini va bog'lanish darajasini, inson kapitali bloki malaka va bandlik sifatini, innovatsion-texnologik blok esa bilim yaratish va o'zlashtirish qobiliyatini tavsiflaydi. Uchinchi daraja institutlar, klasterlar va fazoviy bog'lanish orqali resurslarni natijaga aylantiradi. To'rtinchi daraja yakuniy o'lovchlarni - yalpi hududiy mahsulot dinamikasi, bandlik barqarorligi, daromad darajasi va aholi farovonligini qamrab oladi.

Modelning tarkibiy bloklari nazariy manbalar bilan asoslanadi. Har bir blokning mazmuni va unga mos keluvchi nazariy zamin 1-jadvalda umumlashtirildi.

Modelning nazariy qiymati bloklar o'rtasidagi bog'liqlikni tartibga solishda namoyon bo'ladi. Resurs salohiyati yuqori bo'lgan hudud transformatsion bo'g'in zaif bo'lganda kutilgan natijaga erisha olmaydi; aksincha, institutsional muvofiqlik va klaster aloqalari kuchli hududlar cheklangan resurslar sharoitida ham yuqori qo'shilgan

¹ Muallif ishlanmasi

qiymat yaratishi mumkin. Jahon banki tomonidan asoslangan hududiy integratsiya vositalari - fazoviy jihatdan neytral institutlar, bog'lovchi infratuzilma va maqsadli aralashuvlar - ushbu mantiqni siyosat darajasida tasdiqlaydi [19].

1-jadval

Mintaqaviy rivojlanish samaradorligi modelining tarkibiy bloklari va ularning nazariy asoslari¹

Blok	Mazmuni	Nazariy asosi	Manba
Resurs bloki	Investitsion salohiyat, inson kapitali, infratuzilma va tabiiy resurs zaxiralari	Neoklassik o'sish nazariyasi	[3]
Inson kapitali bloki	Ta'lim darajasi, malaka tuzilmasi va mehnat unumdorligi	Endogen o'sish nazariyasi	[5]
Innovatsion blok	Bilim yaratish, tarqatish va o'zlashtirish jarayonlari	Texnologik o'zgarish nazariyasi	[6]
Fazoviy blok	To'planish effektlari, bog'lanish va bozorga chiqish imkoniyati	Yangi iqtisodiy geografiya	[7]
Tarmoq bloki	Klaster aloqalari, kooperatsiya va qo'shilgan qiymat zanjiri	Klaster konsepsiyasi	[9]
Institutsional blok	Boshqaruv sifati, qarorlarning muvofiqligi va joyga asoslangan siyosat	Institutsional-hududiy yondashuv	[12]
Natijaviy blok	Yalpi hududiy mahsulot, bandlik, daromad va farovonlik ko'rsatkichlari	Kompozit indekslar metodologiyasi	[18]

Xalqaro amaliyotda integral baholashning eng izchil namunasi Yevropa Ittifoqining hududiy raqobatbardoshlik indeksi hisoblanadi. Indeks NUTS-2 darajasidagi hududlar uchun asosiy, samaradorlik va innovatsion guruhlariga birlashtirilgan ko'rsatkichlar tizimini qo'llaydi hamda hududlarni rivojlanish bosqichiga qarab qiyoslash imkonini beradi [20]. Uning metodologik tuzilishi ushbu maqolada taklif etilgan uch bo'g'inli model bilan mazmunan mos keladi: asosiy guruh resurs bo'g'iniga, samaradorlik guruhi transformatsion bo'g'inga, innovatsion guruh esa natijaviy bo'g'inining sifat tomoniga muvofiq keladi.

O'zbekiston sharoitida taklif etilgan model amaliy qo'llanish uchun qulay institutsional zaminga ega. "O'zbekiston - 2030" strategiyasi hududlarni rivojlantirish, aholi farovonligini oshirish va iqtisodiy o'sishning barqaror sur'atlarini ta'minlash bo'yicha aniq maqsadli ko'rsatkichlar tizimini belgilab berdi [21]. Strategik hujjatda samaradorlik ko'rsatkichlarining raqamli monitoringi nazarda tutilgani baholash tizimini muntazam yuritish imkonini kengaytiradi. Rasmiy statistik baza esa yalpi hududiy mahsulot, bandlik va daromad ko'rsatkichlarini hududlar kesimida muntazam shakllantirib bormoqda [22].

Nazariy tahlil samaradorlikni oshirishning uch yo'nalishini ajratish imkonini berdi. Birinchi yo'nalish resurs bo'g'inini kuchaytirishga - investitsiya oqimini va infratuzilma sifatini oshirishga qaratiladi. Ikkinchi yo'nalish transformatsion bo'g'in

¹ Manba: [3], [5], [6], [7], [9], [12] va [18] manbalar asosida muallif tomonidan tuzildi.

unumdorligini oshirishni, ya'ni bir birlik resursdan olinadigan natijani ko'paytirishni nazarda tutadi. Uchinchi yo'nalish natijalarning ijtimoiy taqsimlanishini yaxshilashga, taraqqiyot samarasini aholining keng qatlamlariga yetkazishga yo'naltiriladi. Uch yo'nalishning muvofiqlashtirilishi hududiy siyosatning yaxlit samaradorligini ta'minlaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Nazariy tadqiqot mintaqaviy rivojlanishning ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligi resurs, transformatsion va natijaviy bo'g'inlarning uzviy birligidan tashkil topishini asoslash imkonini berdi. Samaradorlik alohida ko'rsatkich emas, balki hududiy tizimning resurslarni ijtimoiy qiymatga aylantirish qobiliyatini ifodalovchi yaxlit tavsif sifatida talqin qilindi.

Birinchidan, samaradorlikni oshirish siyosati transformatsion bo'g'inga ustuvor e'tibor qaratishni talab etadi, chunki resurs hajmining o'zi natija darajasini to'liq belgilamaydi. Ikkinchidan, hududiy dasturlarni ishlab chiqishda joyga asoslangan yondashuv tamoyillari - mahalliy salohiyatni aniqlash, ustuvorliklarni hudud xususiyatiga moslashtirish va manfaatdor tomonlarni jalb qilish - nazariy jihatdan asosli hisoblanadi.

Uchinchidan, integral baholash tizimini shakllantirishda kompozit indekslar metodologiyasining bosqichlariga qat'iy amal qilish, normallashtirish va og'irliklarni belgilash tartibini shaffof hujjatlashtirish tavsiya etiladi. To'rtinchidan, hududlar o'rtasidagi nisbiy samaradorlikni o'lchashda ma'lumotlar qobig'ini tahlil qilish usulining nazariy imkoniyatlaridan foydalanish maqsadga muvofiq, chunki u eng yaxshi amaliyot chegarasini hududlarning o'z ko'rsatkichlari asosida shakllantiradi.

Beshinchidan, ijtimoiy o'lchovni baholash tizimiga to'liq kiritish samaradorlik tushunchasini inson manfaatlari bilan bog'laydi va hududiy siyosatning ijtimoiy natijadorligini kuchaytiradi. Oltinchidan, milliy strategik hujjatlarda belgilangan maqsadli ko'rsatkichlar bilan hududiy baholash tizimini uyg'unlashtirish monitoringning izchilligini ta'minlaydi hamda boshqaruv qarorlarining dalillarga asoslanish darajasini oshiradi. Taklif etilgan konseptual model keyingi tadqiqotlarda hududiy ma'lumotlar asosida sinovdan o'tkazilishi uchun nazariy zamin vazifasini bajaradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Perroux F. Economic Space: Theory and Applications // The Quarterly Journal of Economics. - 1950. - Vol. 64, No. 1. - P. 89-104. <https://doi.org/10.2307/1881960>
2. North D.C. Location Theory and Regional Economic Growth // Journal of Political Economy. - 1955. - Vol. 63, No. 3. - P. 243-258. <https://doi.org/10.1086/257668>
3. Solow R.M. A Contribution to the Theory of Economic Growth // The Quarterly Journal of Economics. - 1956. - Vol. 70, No. 1. - P. 65-94. <https://doi.org/10.2307/1884513>

4. Williamson J.G. Regional Inequality and the Process of National Development: A Description of the Patterns // Economic Development and Cultural Change. - 1965. - Vol. 13, No. 4. - P. 1-84. <https://doi.org/10.1086/450136>
5. Lucas R.E. On the Mechanics of Economic Development // Journal of Monetary Economics. - 1988. - Vol. 22, No. 1. - P. 3-42. [https://doi.org/10.1016/0304-3932\(88\)90168-7](https://doi.org/10.1016/0304-3932(88)90168-7)
6. Romer P.M. Endogenous Technological Change // Journal of Political Economy. - 1990. - Vol. 98, No. 5. - P. S71-S102. <https://doi.org/10.1086/261725>
7. Krugman P. Increasing Returns and Economic Geography // Journal of Political Economy. - 1991. - Vol. 99, No. 3. - P. 483-499. <https://doi.org/10.1086/261763>
8. Barro R.J., Sala-i-Martin X. Convergence // Journal of Political Economy. - 1992. - Vol. 100, No. 2. - P. 223-251. <https://doi.org/10.1086/261816>
9. Porter M.E. Location, Competition, and Economic Development: Local Clusters in a Global Economy // Economic Development Quarterly. - 2000. - Vol. 14, No. 1. - P. 15-34. <https://doi.org/10.1177/089124240001400105>
10. Camagni R. On the Concept of Territorial Competitiveness: Sound or Misleading? // Urban Studies. - 2002. - Vol. 39, No. 13. - P. 2395-2411. <https://doi.org/10.1080/0042098022000027022>
11. Boschma R. Proximity and Innovation: A Critical Assessment // Regional Studies. - 2005. - Vol. 39, No. 1. - P. 61-74. <https://doi.org/10.1080/0034340052000320887>
12. Barca F., McCann P., Rodríguez-Pose A. The Case for Regional Development Intervention: Place-Based versus Place-Neutral Approaches // Journal of Regional Science. - 2012. - Vol. 52, No. 1. - P. 134-152. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9787.2011.00756.x>
13. Martin R., Sunley P. On the Notion of Regional Economic Resilience: Conceptualization and Explanation // Journal of Economic Geography. - 2015. - Vol. 15, No. 1. - P. 1-42. <https://doi.org/10.1093/jeg/lbu015>
14. Rodríguez-Pose A. The Revenge of the Places That Don't Matter (and What to Do about It) // Cambridge Journal of Regions, Economy and Society. - 2018. - Vol. 11, No. 1. - P. 189-209. <https://doi.org/10.1093/cjres/rsx024>
15. Farrell M.J. The Measurement of Productive Efficiency // Journal of the Royal Statistical Society. Series A (General). - 1957. - Vol. 120, No. 3. - P. 253-290. <https://doi.org/10.2307/2343100>
16. Charnes A., Cooper W.W., Rhodes E. Measuring the Efficiency of Decision Making Units // European Journal of Operational Research. - 1978. - Vol. 2, No. 6. - P. 429-444. [https://doi.org/10.1016/0377-2217\(78\)90138-8](https://doi.org/10.1016/0377-2217(78)90138-8)
17. Saaty T.L. How to Make a Decision: The Analytic Hierarchy Process // European Journal of Operational Research. - 1990. - Vol. 48, No. 1. - P. 9-26. [https://doi.org/10.1016/0377-2217\(90\)90057-I](https://doi.org/10.1016/0377-2217(90)90057-I)
18. OECD, European Union, Joint Research Centre. Handbook on Constructing Composite Indicators: Methodology and User Guide. - Paris: OECD Publishing, 2008. <https://doi.org/10.1787/9789264043466-en>

19. World Bank. World Development Report 2009: Reshaping Economic Geography. - Washington, D.C.: World Bank, 2009.
<https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/5991>

20. Dijkstra L., Papadimitriou E., Cabeza Martinez B., de Dominicis L., Kovacic M. EU Regional Competitiveness Index 2.0 - 2022 edition. Working Papers WP 01/2023. - Brussels: European Commission, DG for Regional and Urban Policy, 2023.
https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/work/rci_2022/eu-rci2_0-2022_en.pdf

21. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-son ““O‘zbekiston - 2030” strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmoni - Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi. <https://lex.uz/docs/-6600413>

22. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. Milliy hisoblar: yalpi hududiy mahsulot bo‘yicha rasmiy statistika. <https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/national-accounts-2>

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir: Xakimov Ziyodulla Axmadovich
Ingliz tili muharriri: Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich
Rus tili muharriri: Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li
Musahhih: Karimova Shirin Zoxid qizi
Sahifalovchi va dizaynerlar: Sadikov Shoxrux Shuxratovich
Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2026-yil, mart, 3-son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: info@marketingjournal.uz
Bot: [@marketinjournalbot](https://t.me/@marketinjournalbot)
Tel.: +998977838464, +998939266610
Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 362/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: 9710. FOCT 7.56-2002 "Seriya nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlaro standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**